

SALÀS DE PALLARS

LES BOTIGUES DELS MEUS AVIS

XICLETS BAZOOKA, PAPER HIGIÈNIC ELEFANTE, CIGARRETES CELTAS O LA FRAGÀNCIA MADERAS DE ORIENTE SÓN ALGUNS DELS PROTAGONISTES D'UN INTERESSANT PROJECTE MUSEÍSTIC QUE ES TROBA A SALÀS DE PALLARS. TOTS SÓN OBJECTES QUOTIDIANS, QUE ELS MÉS GRANS ENCARA RECORDEN, I QUE A PARTIR DE LA RECREACIÓ D'ANTICS COMERÇOS ENS TRANSPORTEN A UN NOSTÀLGIC VIATGE AL PASSAT.

Text de **SÒNIA CLOTET**

VUIT BOTIGUES MUSEU en un sol poble de poc més de 300 habitants. A Salàs de Pallars es poden visitar una botiga d'ultramarins i colonials, una barberia, una farmàcia, un estanc, una merceria perfumaria, un quiosc, una impremta i un bar. A través d'aquests espais els visitants tenen l'oportunitat de descobrir com era el comerç quotidià, el cartellisme

i la publicitat des de mitjan segle XIX fins a les acaballes del franquisme.

L'impulsor de la iniciativa, l'historiador Sisco Farràs, ens explica que tot va començar ara fa més de 30 anys, quan els seus pares es van jubilar i, en tancar la botiga de queviures que regentaven a Salàs, li van oferir l'oportunitat de quedar-se amb tot el mobiliari. Així, a poc a poc, el Sisco

va anar acumulant tota mena d'objectes vinculats amb l'antic comerç —des d'envasos fins a cartells—, tots ells amb un mateix denominador comú, el disseny gràfic. El que va començar com una afició, sense adonar-se'n, es va anar convertint en una gran col·lecció de milers d'objectes que són un reflex de l'art-déco, el modernisme, l'art pop, les avantguardes i la simbologia franquista.

La nostra visita arrenca al Cafè Saló ubicat a la plaça del Mercat, al bell mig del nucli antic de Salàs. Fa ben poc que s'ha restaurat aquest antic local històric del segle XIX. Després d'estar més de cinquanta anys tancat, ara s'ha convertit en un centre de dinamització cultural relacionat amb l'antic comerç i les botigues museu. El local manté l'essència d'un cafè antic, però també té un espai expositiu i un de recepció per als visitants de les botigues.

El pas del món artesà a la publicitat industrial

Sortim al carrer, creuem la plaça i ens endinsem a la primera botiga, la farmàcia. Avui tenim un guia de luxe, el mateix Sisco Farràs ens fa la visita i ens explica de primera mà com cadascuna de les botigues museu reflecteix el canvi del món artesanal a l'industrial, en aquest cas es plasma l'evolució del món apotecari

MIL I UN OBJECTES

La botiga d'ultramarins és la més gran de totes les que componen aquest museu a l'aire lliure. A baix a l'esquerra, la colònia Maderas de Oriente de Myrurgia. A la dreta, l'autora de l'article amb l'historiador Sisco Farràs.

HO SABIES?

UN PROJECTE PECULIAR

El Sisco Farràs, durant molts anys va ser professor d'història a l'Institut de Tremp i va compaginar la professió com a docent amb la passió com a col·leccionista. Feia servir objectes de les botigues-museu per explicar als alumnes el pas de la venda a granel a les marques, la història de la publicitat i del disseny gràfic o la història quotidiana dels nostres avantpassats. El cacao Phoscao o el sabó Raki són alguns dels milers d'objectes inanimats que formen part d'aquest projecte.





Els visitants tenen l'oportunitat de descobrir com eren els productes i la publicitat des de mitjan segle XIX fins als 60

al farmacèutic. Una estanteria amb petits recipients de ceràmica i vidre, plens de fórmules magistrals a base de plantes i sense marques publicitàries, contrasta amb un aparador on abunden els elixirs per fer créixer el cabell o les típiques pastilles que ho curen tot. Cartells amb eslògans com “España entera confía en la aspirina” o “Pastillas Aspaime contra la tos” conviuen amb la pasta pectoral del Dr. Andreu i cigarretes balsàmiques antiasmàtiques, entre altres remeis.

“Recordo que la meva àvia comprava l'aigua de Carabaña per poder anar al lavabo” comenta un dels visitants, mentre un altre esmenta els beneficis que se li atribueixen a l'aigua de Rubinat tenia com a laxant.

Aromes de Ducados i Bisonte

Una forta olor de tabac ens embriaga en entrar a la segona botiga, l'estanc. Els havans Montecristo o Paragás o les cigarretes Bisonte omplen els prestatges d'aquest espai.

A les parets hi trobem motius publicitaris al voltant del tabac, com el del paper de fumar Toro, i productes amb nomenclatures que fan referència a l'Espanya profunda: Celtas, Ducados o Bisonte. En Sisco ens explica l'evolució d'aquest producte, des que Colom va descobrir Amèrica, passant primer pels pursos, la picadura i més tard la cigarreta empaqueta-

da. Si ens fixem en el disseny gràfic dels paquets, es nota el retrocés que van tenir durant el període franquista. Les cigarretes Ideales dels anys 30 llueixen un disseny i una tipografia d'avantguarda, molt allunyats dels que anys més tard va presentar la Tabacalera S.A., empresa creada pel règim franquista. →





Al quiosc hi conviuen els Beatles, la Marisol i el Capitán Trueno. Al bar hi ha 'anís infernal'

Les prestatgeries estan plenes de perfums i productes cosmètics masculins: el Petróleo Gal per enfortir el cabell o el massatge facial Mr. Floïd en són alguns dels protagonistes. En olorar aquest darrer algú comenta: "Això fa olor de padrí!". I és que les olors ens evoquen records d'infància que teníem oblidats. Antigues cadires de barber ambienten el local, un cartell de màquines d'afaitar Filomatic hi té un lloc preferent i fins i tot hi trobem una llista de preus que indica com en mig segle aquests han augmentat desorbitadament.

Cotilles, sabons i pols d'arròs

Des d'aquest espai completament masculí caminem uns pocs metres i ens endinsem en un dels àmbits més femenins per excel·lència; la mercaderia perfumaria. Rètols que evoquen terres llunyanes i ampolles de perfum amb exòtiques il·lustracions competeixen per fer-se un lloc entre els taulells. Ens envolta un univers de cotilles, mitges, sostens, vetes i fils. Hi trobem caps de fils Fabra i Coats, sabons de la Maja de Myrurgia, fragàncies com Tabú, Cocaïna o Maderas de Oriente i marques com GAL, Floralia i Puig. Per descomptat, també hi ha representat el món de la cosmètica. En Sisco ens ensenya el maquillatge estrella de finals del segle XIX i principis del XX: la pols d'arròs, anunciada per tota una sex-symbol de l'època, la Bella Otero.

PUBLICITAT FETA ART

A banda de centenars d'envasos i recipients, les botigues museu també exposen una impressionant col·lecció de cartells publicitaris, molts d'època modernista.

Ubicada també sota els porxos de la plaça del Mercat, hi trobem la barberia. Les mítiques franges de color blau, blanc i vermell a la porta, imitant els antics pals de barber, ens ho indiquen. Uns colors que, per inversemblant que pugui semblar, estan associats als serveis que els barbers oferien als seus clients; la pràctica d'operacions senzilles com extreure queixals o la realització de sagnies, un tractament mèdic consistent en l'extracció de sang per sanar xacres.

HO SABIES?

CONSTRUÏNT ESCENARIS DE MEMÒRIA

Totes les botigues menys la de Ultramarins i Colonials, que era l'espai on els pares de l'historiador Sisco Farràs hi tenien un colmado, són una reproducció d'escenaris. A base de peces humils i efímeres que la gent llençava i que ell ha recuperat de l'oblit, comprant-les en antiquaris o als Encants de Barcelona, ha construït els 8 espais de Salàs de Pallars. Uns escenaris del passat on en Sisco es mou com si fos un mag, mai saps amb quin objecte et sorprendrà ni quina història explicarà.



En sortir, tot passejant per aquest poblet medieval arribem a l'espai d'ultramarins i colonials. Al fons del local, un antic autòmat de la marca de sabó Duxón, que pertanyia a Terenci Moix, ens observa enmig dels xiclets Bazooka, el paper higiènic Elefante i el clàssic Anís del Mono. Aquesta és la més gran de totes les botigues museu i s'hi pot trobar de tot: des d'aliments, begudes i pro-

ductes de neteja fins a d'altres d'higiene personal. No és estrany que tant nens com adults ho trobin increïblement fascinant. Els uns perquè veuen com eren els productes de la infantesa dels seus avis i els altres perquè els articles de primera necessitat i béns de caràcter efímer els evocuen nostàlgics records. Fins i tot hi ha qui en sortir de les botigues s'emociona i... n'hi ha per a això i per a molt més!

Prop d'aquest local hi trobem la impremta, el quiosc i el bar. Amb la impremta descobrim com eren els sistemes d'impressió abans del naixement de les noves tecnologies i, just al costat, un petit quiosc rememora la dècada dels anys seixanta. Els Beatles, la Marisol i el Capitán Trueno ens saluden des d'unes carregades estanteries on conviuen amb una col·lecció de baldufes i tebeos.

'Cualquier cosa' em va bé

Acabem la nostra visita al bar, un dels espais de trobada més importants d'ara i abans. Darrere el gran taulell de fusta, observem una filera de mítiques begudes del segle passat. Ens crida l'atenció una en què hi posa: *"Anís infernal, el peor del mundo"*. Ens preguntem quin gust devia tenir... bé, o ben mirat potser és millor no saber-ho. Davant del dubte, abans s'oferia el licor *Cualquier Cosa*, un bon nom per quan no saps exactament què vols prendre.

Amb el pas dels anys, les botigues museu s'han consolidat com l'espai més visitat de tota la comarca, queda palès el poder d'uns objectes que ja formen part de la història i del nostre l'imaginari col·lectiu. 

PER SABER-NE MÉS. El projecte de les botigues museu disposa d'una excel·lent pàgina web: <http://botiguesmuseualas.cat/>. Aquí podeu veure fotografies de totes les botigues així com les exposicions temporals que s'hi poden veure. També podeu consultar el calendari d'activitats i diversos recursos didàctics que es poden descarregar en pdf.



SÒNIA CLOTET
Periodista

EXPOSICIÓ LES GUITARRES D'EN QUICO PI DE LA SERRA COMPANYES D'UN VIATGE D'ARTISTA

EXPOSICIÓ FINS AL 28 D'ABRIL 2019
#guitarresquico

Més informació i entrades a barcelona.cat/museumusica

L'AUDITORI

L'AUDITORI és un concert de



**MUSEU DE L'ALT CAMP
MUSICA**

